

دانشگاه قم (پردیس خواهران)

انجمن علمی - دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی
با حمایت اتحادیه انجمن‌های علمی دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی ایران

اصول و تکنیک‌های نویسندگی

مدرس: روح‌الله سلیمانی‌پور

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

رایانامه: r.soleimanipour@gmail.com   تلفن همراه: ۰۹۳۶۴۶۰۴۸۷۰

اردیبهشت ۱۳۹۶

بخش اول: اصول کلی نگارش

سه جنبه مهم نویسندگی:

هدف | مخاطب | فرایند

هدف‌شناسی | مخاطب‌شناسی | فرایندشناسی

(انکر، ۲۰۱۰، ص ۳۵)

پایه‌های نظری نویسندگی:

۱. ذوق و انگیزه و استعداد

۲. فراگیری اصول و تکنیک‌های نگارش

۳. دانش و تخصص علمی

۴. اطلاعات و مطالعات متنوع

۵. تجربه

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰)

مراحل و فرایند نوشتن:

۱. انتخاب موضوع (ایده‌پردازی)
۲. اندیشیدن به موضوع (شکل‌گیری نقشه ذهنی)
۳. تهیه طرح نوشته (خوشه‌بندی یا طبقه‌بندی مطالب)
۴. نگارش پیش‌نویس (آزادنویسی یا آسان‌نویسی: نوشتن بدون توجه به مسائل ویرایشی)
۵. بازخوانی و بازنویسی (پیراسته‌نویسی: پالایش نوشته؛ خواندن نوشته با صدای بلند، تأمل در نوشته، و حذف و اضافه)
۶. ویرایش (ویراسته‌نویسی) (ویرایش زبانی، ویرایش ادبی، ویرایش املائی، اصلاح نقطه‌گذاری)
۷. عنوان‌گذاری (انتخاب عنوان نوشته)

نوشتن، فرایندی ذهنی است

ذهن منظم ← نوشته منظم

نوشتن، با فکر کردن آغاز می شود

سازماندهی ذهن، زمینه تولید نوشته‌ای منظم را فراهم می کند

الگو و ساختار کلی نوشته‌ها:

عنوان

مقدمه

بدنه

پایان بندی

منابع

چهار ویژگی کلی هر نوشته خوب:

۱. نوشته خوب، فراخور دانسته‌ها و نیازهای مخاطب است

۲. نوشته خوب، هدف نویسنده را برآورده می‌کند

۳. نوشته خوب، نکته‌ای آشکار و روشن در بر دارد

۴. نوشته خوب، نکته اصلی را توضیح می‌دهد یا اثبات می‌کند

(انکر، ۲۰۱۰، ص ۳۵)

انواع نوشته‌ها:

ادبی | غیرادبی | علمی

یادداشت | مقاله ژورنالیستی | داستان کوتاه | رمان | مقاله علمی | کتاب

گزارش عمومی | محتوای آموزشی | نوشته تجاری | پست وبلاگ

و...

دو اصل کلیدی در یادگیری مهارت نویسندگی

بسیارخوانی | بسیارنوئسی

خواندن نثرها و نوشته‌های معیار و درست و فصیح

نوشتن و نوشتن و نوشتن

معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

۱. بابایی، رضا. بهتر بنویسیم. قم. نشر ادیان. ۱۳۹۰
۲. احمدی گیوی. حسن. از فن نگارش تا هنر نویسندگی. تهران. نشر سخن. ۱۳۷۴
۳. افشین نوید، آتوسا. یک، دو، سه نویسندگی. تهران. نشر افراز. ۱۳۹۲
۴. سالزمن، ژول. اگر می‌توانید حرف بزنید، پس حتما می‌توانید بنویسید. ترجمه فرنوش جزینی. تهران. انتشارات امیرکبیر. ۱۳۹۲
۵. سمیعی، احمد. آیین نگارش و ویرایش. تهران. انتشارات سمت. ۱۳۹۰

معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

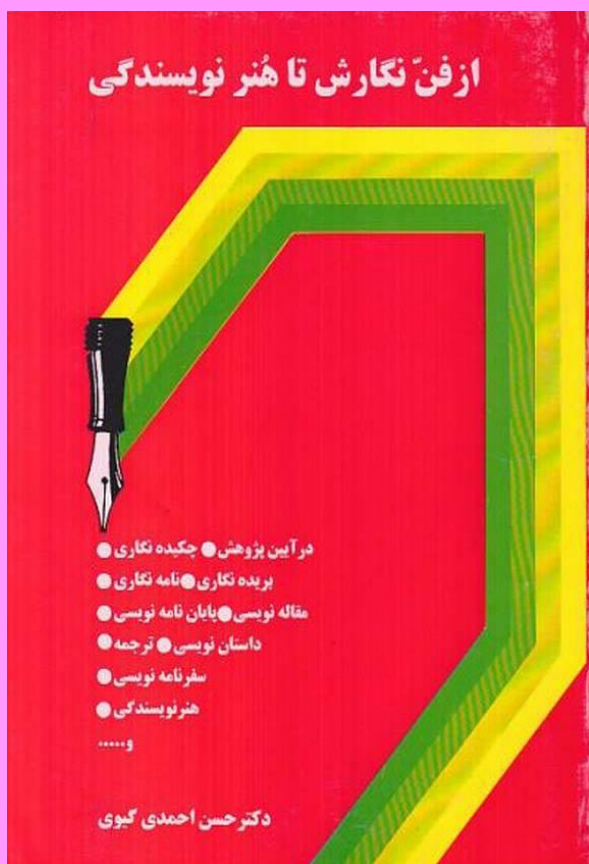
بابایی، رضا. بهتر بنویسیم. قم. نشر ادیان. ۱۳۹۰

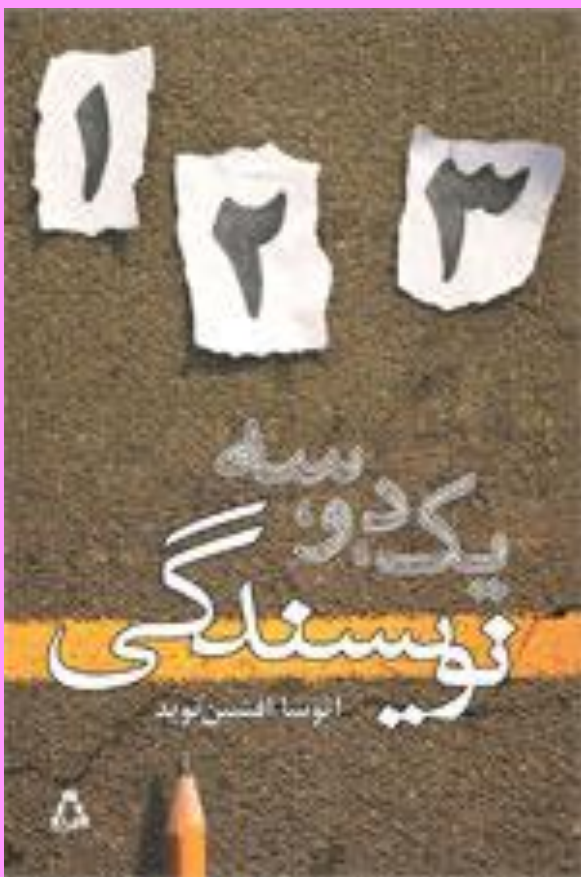
معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

احمدی گیوی. حسن. از فن نگارش تا هنر نویسندگی. تهران. نشر سخن.

۱۳۷۴

معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

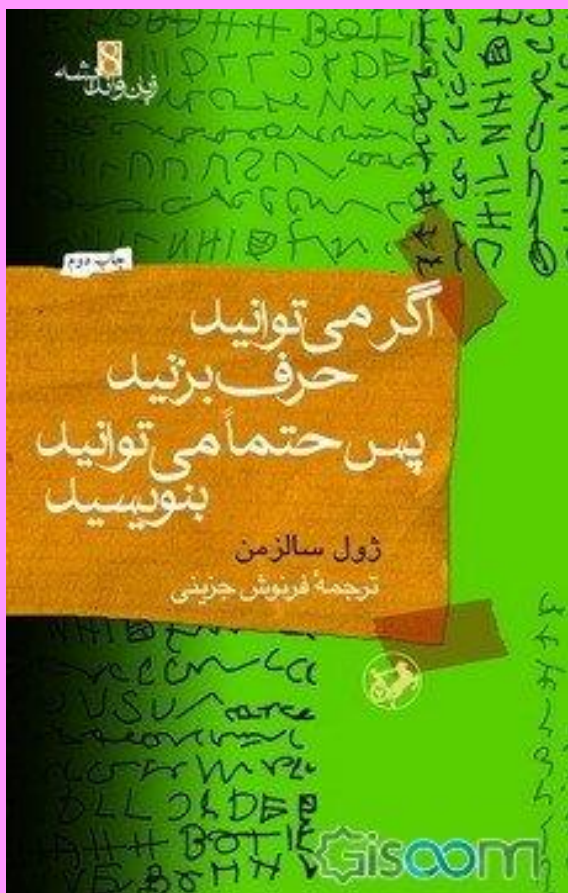

افشین نوید، آتوسا. یک، دو، سه نویسندگی. تهران. نشر افراز. ۱۳۹۲

معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

سالزمن، ژول. اگر می‌توانید حرف بزنید، پس حتماً می‌توانید بنویسید.

ترجمه فرنوش جزینی. تهران. انتشارات امیرکبیر. ۱۳۹۲

معرفی چند منبع آموزش نویسندگی:

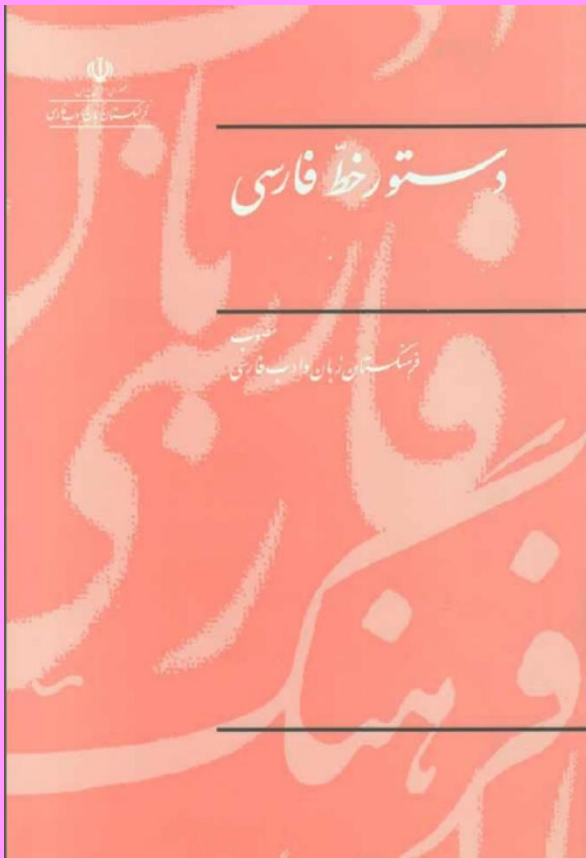
سمیعی، احمد. آیین نگارش و ویرایش. تهران. انتشارات سمت. ۱۳۹۰

ابزارهای نویسندگی

۱. دستور خط فارسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی
۲. علی اشرف صادقی، زهرا زندی مقدم، فرهنگ املائی خط فارسی بر اساس دستور خط فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۱۳۸۷.
۳. نجفی، ابوالحسن. غلط نویسیم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۹۰.
۴. جمشید فراروی. فرهنگ طیفی، تهران، هرمس، ۱۳۸۷.
۵. یوسف عالی عباس آباد، و حسن انوری. فرهنگ درست نویسی سخن، تهران، سخن، ۱۳۹۰.
۶. سایت واژه یاب www.vajehyab.com

ابزارهای نویسندگی:

دستور خط فارسی. فرهنگستان زبان و ادب فارسی

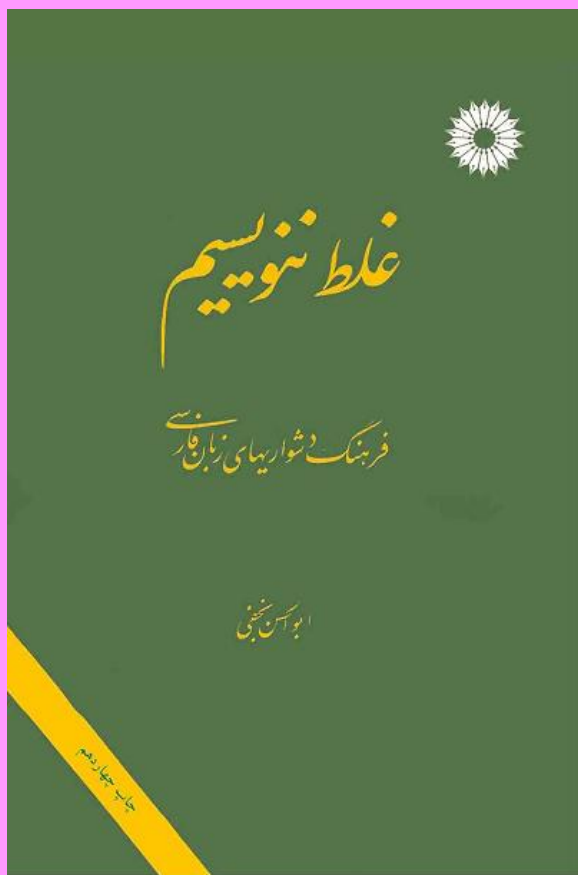

ابزارهای نویسندگی:

علی اشرف صادقی، زهرا زندی مقدم. فرهنگ املائی خط فارسی بر
اساس دستور خط فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی،
تهران، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۱۳۸۷.

ابزارهای نویسندگی:

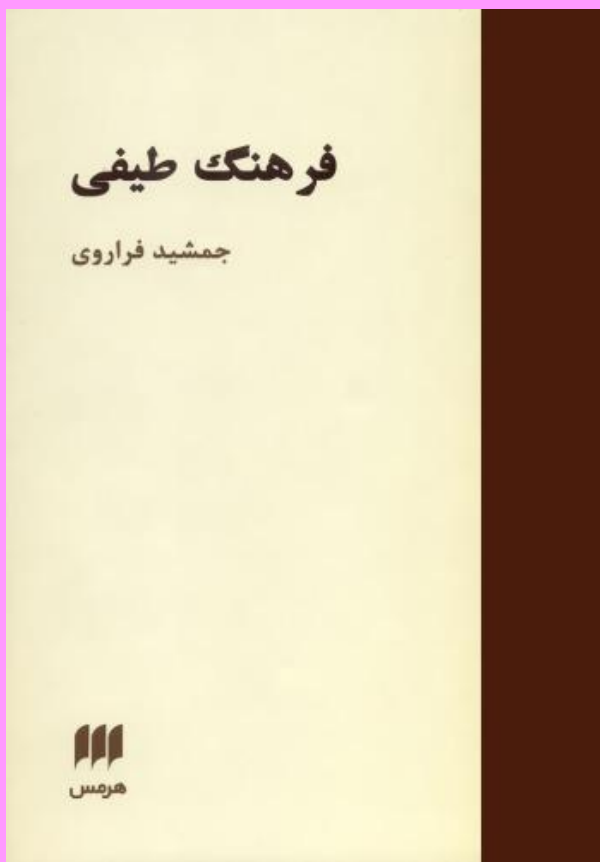

نجفی، ابوالحسن. غلط ننویسیم: فرهنگ دشواریهای زبان فارسی.

تهران. مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۹۰.

ابزارهای نویسندگی:

جمشید فراروی. فرهنگ طیفی، تهران، هرمس، ۱۳۸۷.

اصول کلی تایپ متون فارسی

پس از واژه مستقل، **فاصله** یا **Space** درج کنید.

میانِ واژه‌های ترکیبی (چند جزئی) **نیم‌فاصله** درج کنید.

نشانه‌های نگارشی (نقطه، ویرگول، نقطه‌ویرگول، دو نقطه، و ...) را بلافاصله پس از واژه درج کنید.

واژه‌ها را کامل بنویسید. مثلاً به جای «به» ننویسید «ب»، یا به جای «که» ننویسید «که».

معرفی چند کتاب با نثر خواندنی و دلپذیر:

بهمن بیگی، محمد. بخارای من ایل من. شیراز: نوید. ۱۳۸۸

اسلامی ندوشن، محمدعلی. کارنامهٔ چهل ساله. تهران: یزدان ۱۳۸۰

بابایی، رضا. چوتخته پاره بر موج. قم: بازاندیشی. ۱۳۹۴

خرمشاهی، بهاء الدین. سیر بی سلوک. تهران: ناهید. ۱۳۷۶

معرفی چند نویسنده معاصر با نثرهای فصیح و معیار و دلپذیر

محمد علی فروغی
محمد اعتمادزاده (به آذین)
نجف دریابندری
عبدالکریم سروش
سعید نفیسی
مجتبی مینوی

هوشنگ مرادی کرمانی
عباس حری
اسدالله آزاد
یزدان منصوریان
محمد اسفندیاری
رضا بابایی

احسان یارشاطر
غلامحسین یوسفی
بهاءالدین خرمشاهی
محمد علی اسلامی ندوشن
کامران فانی
محمد بهمن بیگی

مشق نویسندگی

قالب‌هایی برای آغاز نوشتن:

نوشتن معرفی و نقد کتاب

گزارش نویسی

یادداشت نویسی

خاطره نویسی

وبلاگ نویسی

چند موضوع پیش‌نهادی برای نوشتن:

در زندگی روزانه، صدها موضوع وجود دارد که می‌توان نوشتن را با یکی از این موضوع‌ها آغاز کرد و قلم خود را آزمود.
موضوع‌هایی مانند:

عابران پیاده تا چه حد برای رانندگان، حق قائلند؟

از کدام برنامه تلویزیون خوشتان می‌آید؟ چرا؟

از کدام برنامه تلویزیون بدتان می‌آید؟ چرا؟

خلاصه آخرین کتابی که خوانده‌اید

شخصیت و رفتار کدام یک از اساتیدتان را بیشتر می‌پسندید و چرا؟

(احمدی گیوی، ۱۳۸۷، ص ۱۸)

بخش دوم: تکنیک‌های نویسندگی

۱. آسان‌نویسی یا آزادنویسی

موضوعی برای نوشتن، مشخص و کمی درباره آن فکر کنید.

طرح و چارچوب کلی نوشته را در ذهن‌تان مشخص کنید.

شروع به نوشتن کنید و همان‌طور که درباره موضوع حرف می‌زنید، بنویسید.

سخت نگیرید؛ نوشتن یعنی «حرف زدن» روی کاغذ

(سالزمن، ۱۳۹۲، ص ۱۰)

۱. آسان‌نویسی یا آزادنویسی

هنگام نگارش پیش‌نویس، به نشانه‌های ویرایشی توجه نکنید. در مرحلهٔ بازنویسی می‌توانید نشانه‌ها را بگذارید. به صورت گفتاری بنویسید.

پس از نوشتن هر جمله، به آن توجه نکنید؛ یعنی دوباره آن را بازبینی و بازنویسی نکنید. این کار باید در مرحلهٔ بازنویسی انجام شود.

آزاد نویسی، یعنی رها کردن ذهن و زبان از قید و بندهای نگارشی و ویرایشی

در مرحلهٔ ویرایش و بازنویسی، می‌توان خطاها را اصلاح کرد

۱. آسان‌نویسی یا آزادنویسی

بارش فکری یا طوفان فکری

قانون طلایی نویسندگی: راحت نوشتن ← بسیار نوشتن ← زیبا و سنجیده نوشتن

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۹)

۲. گفتاری نویسی

در هنگام نوشتن، از واژه‌ها، ترکیب‌ها و عباراتی استفاده کنید که مردم در گفتار روزمره آن را به کار می‌برند. گفتاری نویسی با شکسته‌نویسی یا محاوره‌نویسی فرق دارد؛ شکسته‌نویسی، فقط در قالب‌های نوشتاری خاص، کاربرد دارد.

۲. گفتاری نویسی

زبان نوشتاری را نباید با «لفظ قلم» اشتباه گرفت.

«لفظ قلم» زبان خشک کتابی است، اما زبان نوشتاری، زبانی طبیعی، مؤثر و شیرین است.

در کاربرد زبان گفتاری در هنگام نگارش نباید زیاده‌روی کرد. برخی تفاوت‌ها میان زبان نوشتاری و زبان گفتاری لازم است.

مثال:

زبان گفتاری: «بلند شدن»   زبان نوشتاری: «برخاستن»

زبان گفتاری: «حرف زدن»   زبان نوشتاری: «سخن گفتن»

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۰)

۲. گفتاری نویسی

عواملی که زبان نوشتاری را به زبان گفتاری نزدیک تر می کند:

۱. پرهیز از فعل وصفی

مثال:

کاربرد فعل وصفی: کتاب را باز کرده، خواند

کاربرد زبان گفتاری: کتاب را باز کرد و خواند

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۳)

۲. گفتاری نویسی

عواملی که زبان نوشتاری را به زبان گفتاری نزدیک تر می کند:

۲. کاهش فعل های نوشتاری یا لفظ قلم

بهرتر است بنویسیم: بهتر است ننویسیم:

است

می باشد

کرد

نمود / ساخت (آماده ساخت)

شد

گردید / گشت / صورت پذیرفت

گذاشت

نهاد

من

اینجانب / بنده

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۳)

۲. گفتاری نویسی

عواملی که زبان نوشتاری را به زبان گفتاری نزدیک تر می کند:

۳. رک گویی و صداقت

در هنگام نوشتن هم می توانیم مانند گفت وگوهای رو در رو:

خنده رو، فروتن و صمیمی باشیم

به ندانستن یا ناکام بودن خود اعتراف کنیم

از القاب و عناوین بکاهیم

آن چه خود به آن نرسیده ایم، نگوییم

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۵)

۲. گفتاری نویسی

عواملی که زبان نوشتاری را به زبان گفتاری نزدیک تر می کند:

۴. بهره‌وری از واژگان و فرهنگ مردمی (با رعایت میانه‌روی)

برخی از کلمات گفتاری که می‌توان در نوشته‌های رسمی و علمی به کار برد:

گفتاری	نوشتاری
هر از گاهی	گاهی
دلخور	ناخشنود
جواب دادن	پاسخ گفتن
چشمم آب نمی‌خورد	امیدی ندارم

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۶)

۳. بازخوانی و بازنویسی

- برای هر مضمون و معنا و محتوایی، ده‌ها واژه و تعبیر می‌توان یافت و صدها جمله می‌توان ساخت.
- یکی از تمرین‌های نویسندگی، نوشتن یک مضمون در قالب جمله‌های متنوع و با واژه‌های متفاوت است.
- نباید به نخستین جمله‌ای که به ذهنمان خطور می‌کند دل ببندیم.
- باید هنگام نوشتن به تنوع ساختار جمله فکر کنیم و جمله‌هایی با ساختار متنوع بسازیم.
- پس از نوشتن پیش‌نویس اولیه باید جمله‌ها را بازخوانی، بازنویسی، و بهینه‌سازی کنیم.
- باید از نوشتن جمله‌های کلیشه‌ای و تکراری پرهیز کنیم.
- بازی جمله‌سازی‌های متنوع برای یک مضمون ساده، یکی از بهترین روش‌های ورزش ذهن و پرورش قلم است.

۳. بازخوانی و بازنویسی

تمرین جمله‌سازی برای مضمون «من دروغ نمی‌گویم»:

کسی از من دروغ نشنیده است.

از دهان من دروغ بیرون نمی‌آید.

من از دروغ‌گویان نیستم.

زبان من هرگز به دروغ نچرخیده است.

من و دروغ؟!

از دروغ بیزارم

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۶)

۳. بازخوانی و بازنویسی

در هنگام بازخوانی و بازنویسی، برای ایجاد تنوع در ساختمان جمله:

گاهی افزون بر تغییر ساختار جمله، لازم است واژه‌ها را هم تغییر دهیم و از واژه‌ها و تعبیرهای گوناگون استفاده کنیم.
مانند:

پیشرفت و بهبود فرد و جامعه، مستلزم خودآگاهی و شناخت است.

اگر می‌خواهیم پیشرفت کنیم باید خود را بشناسیم.

خودآگاهی و خودشناسی لازمه پیشرفت و بهبود فرد و جامعه است.

پیشرفت و بهبود فرد و جامعه، در گرو خودآگاهی و شناخت است.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۷)

۳. بازخوانی و بازنویسی

در هنگام بازخوانی و بازنویسی، برای ایجاد تنوع در ساختمان جمله:

گاهی فقط لازم است واژه‌ها را جابجا کنیم و ساختار جمله را تغییر دهیم؛ لازم نیست واژه‌ها را نیز تغییر دهیم.
مانند:

گاهی هیاهو می‌شود برای هیچ

گاهی برای هیچ، هیاهو می‌شود

برای هیچ، گاهی هیاهو می‌شود

هیاهو می‌شود گاهی برای هیچ.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۷)

۳. بازخوانی و بازنویسی

خدا کشتی آنجا که خواهد برد

اگر ناخدا جامه بر تن درد

برد کشتی آنجا که خواهد خدای

وگر جامه بر تن درد ناخدای

۳. بازخوانی و بازنویسی

اصلِ مهم در جمله‌سازی و عبارت‌پردازی:

حُسْنِ تعبیر و یافتن زاویه‌های غیرتکراری و ابتکاری

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۱۵)

۴. به‌گزینیِ واژگانی

برای هر مفهومی ده‌ها کلمه وجود دارد؛ نباید به نخستین واژه‌ای که به ذهنمان خطور می‌کند اکتفا کنیم.

تنها یک کلمه، یه صفت، و یک فعل وجود دارد که می‌تواند منظور و مقصود نویسنده را پوشش دهد. نویسنده باید در ذهن خود جست‌وجو کند و آن یک کلمه را بیابد و به کار برد.

گاهی نویسنده باید واژه‌ مناسب را برای ادای مقصود خود بسازد و اختراع کند.

۴. به‌گزینیِ واژگانی

در هر جمله، به اقتضای کلام و تناسب مقام، باید واژه مناسب را برگزید.
در انتخاب تعبیر مناسب، به چند نکته باید توجه کرد:

نوع نوشته

مخاطب

جو ادای کلام

محتوا

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۳)

۴. به‌گزینیِ واژگانی

به‌گزینیِ واژگان مستلزم آگاهی از مناسبات و ارتباط واژه‌ها با یکدیگر است؛ مثلاً باید بدانیم:

چه صفاتی را به چه موصوف‌هایی می‌توان نسبت داد: هوای دلپذیر، بچه بانمک، صدای گوش‌نواز، صدای گوش‌خراش

چه مضاف‌ها و مضاف‌الیه‌هایی بهتر با هم جمع می‌شوند: صبر ایوب، جگر زلیخا، گنج قارون، جنگ جهانی

چه واژه‌هایی بهتر به هم عطف می‌شوند: گیر و گره، گریه و زاری، آه و ناله، شور و شعور، ناز و ادا، ناز و کرشمه، شوخ و شنگ

چه فعلی را در چه بافتی می‌توان به کار برد: از او جدا شدم، از او دست شستم، از او گریختم، از او دور شدم، از او کنده شدم

به هر فعلی چه قیدهایی تعلق می‌گیرد: با صدای رسا فریاد برآورد، ناله خفیفی کرد، با غرّش گفت

۴. به‌گزینی واژگانی

کتاب فرهنگ طیفی، راهنما و مرجعی مناسب برای شناختن واژه‌های مترادف یا همگون است.

در هنگام نوشتن باید بهترین و درست‌ترین واژه را برگزید.

مثال:

بیچاره؛

بی‌دفاع، ضعیف، بی‌اختیار، ناموفق، آدم بدشانس، بدبخت، تهی‌دست، مصیبت‌زده، خوار

۵. غنای واژگانی

هر کس کلمات بیشتری دارد نویسنده تر است.

غنای واژگانی یک نوشته یعنی تعدد و تنوع واژه‌های غیرتکراری و غیرمنتظره در یک نوشته.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۲)

۵. غنای واژگانی

واژگان فعال و واژگان غیرفعال

واژگان فعال: واژه‌هایی که در دسترس است و در هر فرصتی می‌توان آن‌ها را به کار برد.

واژگان غیرفعال: واژه‌هایی که به هنگام خواندن نوشته می‌توان آن‌ها را بازشناخت ولی در هنگام نوشتن به ذهن نمی‌آیند.

نویسنده باید با مطالعه مداوم و ممارست در نگارش، دایره واژگان فعال خود را گسترش دهد. (بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۳)

۶. پرهیز از کلیشه‌نویسی

در نویسندگی و گویندگی، منظور از کلیشه، اصطلاح یا عبارتی رایج و تکراری برای بیان یک مفهوم است. کلیشه‌ها روزی جذاب و تأثیرگذار بوده‌اند اما به دلیل تکرار فراوان، تأثیر و خاصیت خود را از دست داده‌اند و دیگر احساس و انگیزه‌ای در خواننده یا شنونده ایجاد نمی‌کنند.

۶. پرهیز از کلیشه‌نویسی

چند مثال (عبارت‌ها یا جمله‌های کلیشه‌ای):

البته واضح و مبرهن است که

لازم به ذکر است (به جای آن می‌توان گفت: گفتنی است، باید افزود، باید اشاره کرد، لازم است بگوییم)

ولادت با سعادت ... اختر تابناک آسمان امامت و ولایت...

مورد ... قرار دادن

حضور به هم رسانید

۶. پرهیز از کلیشه‌نویسی

چند مثال (عبارت‌ها یا جمله‌های کلیشه‌ای):

با توجه به این که /

اول از همه (پیش از هر چیز / نخست / در آغاز)

با عرض سلام و ادب و احترام...

پرتلاش (کوشا)

با همه وجود تلاش کرد (همه توانش را به کار بست)

۶. پرهیز از کلیشه‌نویسی

چند مثال (واژه‌ها، صفت‌ها، و اصطلاحات کلیشه‌ای):

عالی

بالا (اسقبال بالایی از او به عمل آمد)

پایین (سطح سوادش پایین است)

خوب (به جای آن می‌توانیم از این صفت‌ها استفاده کنیم: دلپذیر، دلنشین، خواستنی، جذاب، لطیف)

بد (به جای آن می‌توانیم از این صفت‌ها استفاده کنیم: گوش‌خراش، آزاردهنده، بدمزه، افتضاح، فاجعه، آلوده)

۷. کوتاه‌نویسی

یکی از راه‌های ایجاد صمیمیت در نوشته، نزدیک کردن زبان نوشتاری به زبان گفتاری روزمره است.

جمله‌های کوتاه، یکی از ویژگی‌های زبان گفتاری است.

پس در نوشتار نیز باید از جمله‌های بلند پرهیز کرد و تا می‌توانیم باید ساده و کوتاه بنویسیم.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۶)

۷. کوتاه‌نویسی

عوامل درازنویسی:

فعل‌های ترکیبی / فعل‌های ساده (مورد بررسی قرار دادن / بررسی کردن، خریداری کردن / خریدن، به نگارش در آوردن / نوشتن)

کلمات زائد و بیهوده

تکرار کلمات مشابه

توضیح و اوضحات

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۷)

۷. کوتاه‌نویسی

عوامل کوتاه‌نویسی:

استفاده از افعال خاص به جای افعال ترکیبی

حذف کلمات و توضیحات اضافی

فشرده‌سازی مفاهیم

تبدیل جمله‌های بلند به چند جمله کوتاه

گاه در تبدیل جمله‌های بلند به جمله‌های کوتاه‌تر، تغییراتی در ساختار جمله نیز لازم است.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۸)

۷. کوتاه‌نویسی

مثال:

جمله بلند: هدف و نهایت چیزی که این گروه از گفتن و نوشتن این گونه سخنان دنبال می‌کنند این است که نباید به زندگی خیلی اهمیت داد.

جمله کوتاه‌شده: هدف آنان از این گونه سخنان این است که زندگی را نباید جدی گرفت.

جمله کوتاه‌شده: هدف آنان از این گونه سخنان، جدی نگرفتن زندگی است.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۵۷)

۷. کوتاه‌نویسی

مثال (جملهٔ اولیه):

کتابخانه‌های دانشگاهی با آماده‌سازی زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ملزومات ارائه خدمات مرجع می‌توانند شرایطی را در کتابخانه‌های دانشگاهی برای ارائه خدمات مرجع ایجاد نمایند که در این میان از نقش کتابداران مرجع نمی‌شود غافل شد چرا که کتابداران دوره دیده‌ی بخش مرجع می‌توانند به طور کامل در ارائه‌ی خدمات مرجع و بازیابی اطلاعات برای کاربران کتابخانه‌شان موثر واقع شوند.

۷. کوتاه‌نویسی

مثال (پس از بازنویسی):

کتابخانه‌های دانشگاهی با آماده‌سازی زیرساخت‌های فنی خدمات مرجع می‌توانند این خدمات را به دانشجویان ارائه کنند. در این میان، کتابداران مرجع نیز نقشی مؤثر دارند. کتابداران آموزش‌دیده بخش مرجع با مهارت‌هایی که آموخته‌اند می‌توانند در جستجو و بازیابی اطلاعات به کاربران کتابخانه کمک کنند.

۸. معیارنویسی

هر زبانی دو گونه نثر دارد:

نثر معیار و نثر غیر معیار

نثر معیار، زبان نوشتاری دانش‌آموختگان، رسانه‌های گروهی و متون درسی در آموزشگاه‌های رسمی کشور است.

در مقابل زبان معیار، «سَبک» است.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۴۵)

۸. معیارنویسی

شاخص های زبان و نثر معیار در نوشته های علمی:

۱. ساده گرایی

۲. اعتدال در وام گیری از زبان های بیگانه

۳. محتوا گرایی

۴. ادبیات گریزی

۵. اجتناب از کهن گرایی

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۴۶)

۸. معیارنویسی

شاخص‌های زبان و نثر معیار در نوشته‌های علمی:

۶. گرایش به زبان گفتاری

۷. مرکزگرایی

۸. تساوی لفظ و معنا

۹. صراحت

۱۰. پاکیزگی

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۴۷)

۹. فارسی نویسی

فارسی	عربی
پایان	آخر
نخست	ابتدا
رخ دادن / روی دادن	اتفاق افتادن
از میان بردن	از بین بردن
پایه / بنیاد	اساس
بنیادی / بنیادین	اساسی

۱۰. پرهیز از افعال ترکیبی

فعل مرکب جمله را ناهموار می‌کند و رسایی جمله را می‌گیرد.

فعل ساده و غیرترکیبی، جمله را ساده و دلنشین می‌کند.

نویسندگان تازه کار دوست دارند به جای «(بشود)» بنویسند «(صورت بگیرد)» یا به جای «(ارزش دارد)» بنویسند «(از ارزش برخوردار است)».

زبان فارسی از جهت فعل ساده، فقیر است.

فعل‌های ساده فراموش شده: فراموشیدن، پروازیدن، شکیبیدن، و...

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۶۸)

۱۰. پرهیز از افعال ترکیبی

مثال:

به اخلاق و ارزش‌ها، کمتر توجه به عمل آمده است

به اخلاق و ارزش‌ها کمتر توجه شده است

شعرخوانی موجب افزایش ذوق نویسندگان می‌شود.

شعرخوانی، ذوق نویسندگان را افزایش می‌دهد.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۶۸)

۱۰. پرهیز از افعال ترکیبی

مثال:

کشورهای توسعه‌نیافته دارای روحیهٔ خودباختگی هستند.

کشورهای توسعه‌نیافته، روحیهٔ خودباختگی دارند.

این دیدگاه مورد انتقاد طرفداران حقوق بشر قرار گرفت.

این دیدگاه، انتقاد طرفداران حقوق بشر را برانگیخت.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۱۶۸)

۱۱. خاص نویسی

واژه‌ها را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد:

۱. واژه‌های پربسامد (مانند کلمات «بحث»، «مسئله»، «است»، «مورد»، «انجام» در مقاله‌های علمی)

۲. واژه‌های کم‌بسامد (مانند کلمات «زد»، «خطر»، «رها»، در مقاله‌های علمی)

مبنای تکنیک خاص نویسی:

هر قدر بسامد کلمه‌ای پایین‌تر باشد، کاربرد آن بهتر است.

کلمه‌ای که کمتر به کار می‌رود بهتر از کلمه‌ای است که حضور بیشتری دارد و به اصطلاح، نخود هر آشی است.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۳)

۱۱. خاص نویسی

او به خاطر چندین قتل دستگیر شد

خاص نویسی: او به جرم چندین قتل دستگیر شد

مورد توجه همگان قرار گرفت.

در کانون توجه همگان قرار گرفت

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۳)

۱۱. خاص نویسی

توسل، گاهی مورد سوء فهم قرار می‌گیرد.

توسل گاهی در معرض سوء فهم قرار می‌گیرد.

برای انجام طرح خود صبور باشید

در پیشبرد طرح خود صبور باشید

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۵)

۱۱. خاص نویسی

خاص نویسی با فعل‌های ساده

راهی که او پیش نهاد کرد، گره را باز کرد.

راهی که او پیش نهاد، گره را گشود.

این روش را بارها آزمایش کرده‌ایم

این روش را بارها آزموده‌ایم

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۵)

۱۱. خاص نویسی

خاص نویسی با فعل‌های ساده

انسان‌های بزرگ، دیگران را دستگیری و راهنمایی می‌کنند.

اسان‌های بزرگ، دیگران را دست می‌گیرند و راه می‌نمایند.

او از خطای من چشم‌پوشی کرد.

او از خطای من چشم‌پوشید.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۵)

۱۲. زنده‌نویسی

زنده‌نویسی یعنی شخصیت‌بخشی به اشیاء و جانمندانگاری مفاهیم.

ناگاه با رخدادی غیرمنتظره، همه چیز دگرگون شد.

ناگاه، رخدادی غیرمنتظره، همه چیز را دگرگون کرد.

متأسفانه اختلاف نظر، گاهی موجب خصومت می‌شود.

متأسفانه اختلاف نظر گاهی خصومت می‌آفریند.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۹)

۱۲. زنده‌نویسی

ما از محراب می‌آموزیم که می‌توان بر خاک نشست اما در آسمان بود.
محراب به ما می‌آموزد که می‌توان در خاک نشست اما در آسمان بود.

با ذکر خدا، ایمان تقویت می‌شود.

ذکر خدا ایمان را تقویت می‌کند.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۳۰)

۱۳. پرهیز از حذف بی دلیل فعل

حذف فعل در جمله، در صورتی درست است که تکراری باشد:

مثال:

کشور ما هم فرهنگ غنی دارد و هم منابع فراوان دارد.

کشور ما هم فرهنگ غنی و هم منابع فراوان دارد.

کشور ما هم فرهنگ غنی دارد و هم منابع فراوان.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۸۹)

۱۳. پرهیز از حذف بی دلیل فعل

اما اگر دو فعل موجود در یک جمله، تکراری نباشد، نمی توان یکی را حذف کرد:

مثال:

کتاب‌ها را خریداری و به کتابخانه فرستادم.

کتاب‌ها را خریداری کردم و به کتابخانه فرستادم.

کتاب‌ها را خریداری کرده، به کتابخانه فرستادم.

۱۴. بسیارخوانی و بسیارنویسی

یکی از مهم‌ترین ارکان نویسندگی تجربه است و تجربه از دو راه به دست می‌آید:

خواندن و نوشتن

نوشتن از آن رو که «هنر» است، محتاج استعداد ویژه یا همان ذوق است؛ اما در «فن» یا «صناعت» بودن آن نیز نباید شک کرد. پس تجربه را لازم دارد.

هر بار نوشتن، هر چند کوتاه، تجربه‌ای است نو و گامی است به جلو.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۵)

۱۴. بسیارخوانی و بسیارنویسی

۱. مدتی باید برای خود نوشت، و برای پاره کردن و دور ریختن
۲. کار نیکو کردن از پر کردن است.
۳. در برخی از فنون و صناعات، حد مشخصی از تجربه کفایت می کند اما تجربه اندوزی در نویسندگی هیچ گاه پایان نمی پذیرد.
۴. بهترین کلاس های آموزش نویسندگی در میان سطرهای یک نوشته برگزار می شود.

(بابایی، ۱۳۹۰، ص ۲۶)

منابع

منابع فارسی

۱. بابایی، رضا. بهتر بنویسیم. قم. نشر ادیان. ۱۳۹۰
۲. احمدی گیوی. حسن. از فن نگارش تا هنر نویسندگی. تهران. نشر سخن. ۱۳۷۴
۳. افشین نوید، آتوسا. یک، دو، سه نویسندگی. تهران. نشر افراز. ۱۳۹۲
۴. سالزمن، ژول. اگر می‌توانید حرف بزنید، پس حتما می‌توانید بنویسید. ترجمه فرنوش جزینی. تهران. انتشارات امیرکبیر. ۱۳۹۲

منابع انگلیسی

Anker, Susan. *Real Writing with Readings: Paragraphs and Essays for College, Work, and Everyday Life*. Bedford/St. Martin's. 2009.

دانشگاه قم (پردیس خواهران)
انجمن علمی - دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی
با حمایت اتحادیه انجمن‌های علمی دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی ایران

سپاس

روح‌الله سلیمانی‌پور

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

رایانامه: r.soleimanipour@gmail.com   تلفن همراه: ۰۹۳۶۴۶۰۴۸۷۰

اردیبهشت ۱۳۹۶